

TUSSEN NEW YORK EN GENÈVE: VN-KRONIEK December 2022 – maart 2023

Margarita Avramtcheva, Bram Burger & Joëlle Zonjee *

Samenvatting | Deze kroniek beschrijft de mensenrechtenontwikkelingen binnen de Verenigde Naties van december 2022 tot februari 2023. Om te beginnen willen we kort ingaan op de aardbeving in Turkije en Syrië. Verder, zoals gebruikelijk, passeren de grootste VN-organen eerst de revue: de Veiligheidsraad en de Mensenrechtenraad. Vervolgens worden de gespecialiseerde verdragsorganen besproken.

Navigator van Wolters Kluwer | NTM-NJCM Bull. 2023/18

De aardbevingen in Turkije en Syrië

De internationale gemeenschap heeft geprobeerd om de slachtoffers van de verschrikkelijke aardbevingen in Turkije en Syrië op 6 februari 2023 via verschillende platformen bij te staan. De mensenrechtencrisis na de aardbevingen telt op het moment van schrijven meer dan 40.000 doden.¹ De VN-onderzoekscommissie voor mensenrechten in Syrië heeft aandacht gevraagd voor groepen die disproportioneel zwaar worden getroffen door de humanitaire crisis, namelijk vrouwen en kinderen.² De Commissie heeft opgeroepen om een staak-het-vuren in te lassen tussen de vechtende partijen in de regio zodat humanitaire hulp de getroffen gebieden kan bereiken.³ Volgens de Commissie worden Syriërs al geconfronteerd met een strenge winter te midden van een aanhoudende cholera-uitbraak, met gezondheidsfaciliteiten en hulpverleners die onder druk staan door jarenlange oorlogvoering en directe aanvallen.⁴ Syrië heeft voor het eerst twee grensovergangen vanuit Turkije naar het noordwesten van Syrië geopend, een stap die door VN-secretaris-generaal António Guterres en de VN-Veiligheidsraad werd toegejuicht.⁵ Ook in het kader van het VN-Ontwikkelingsprogramma ('UNDP') werken humanitaire partners samen ten behoeve van de efficiënte coordinatie samen met de VN-teams om ervoor te zorgen dat slachtoffers worden ondersteund.⁶

- M.S. Avramtcheva heeft een LL.M. Public International Law aan de Universiteit van Oslo en schrijft deze bijdrage op persoonlijke titel. Mr. B. Burger is functionaris gegevensbescherming. Mr. J.M. Zonjee is werkzaam als onderwijs- en onderzoeksmedewerker bij het Grotius Centre for International Legal Studies, Universiteit Leiden.
- 1 '1.5 million now homeless in Türkiye after quake disaster, warn UN development experts', *UN News* 21 februari 2023.
- 2 'UN Syria Commission: Urgent action required to assist those impacted by earthquakes, including a countrywide ceasefire to enable humanitarian access', *OHCHR* 7 februari 2023, www.ohchr.org/en/press-releases/2023/02/un-syria-commission-urgent-action-required-assist-those-impacted-earthquakes?sub-site=HRC.
- 3 'UN Syria Commission: Urgent action required to assist those impacted by earthquakes, including a countrywide ceasefire to enable humanitarian access', *OHCHR* 7 februari 2023.
- 4 'UN Syria Commission: Urgent action required to assist those impacted by earthquakes, including a countrywide ceasefire to enable humanitarian access', *OHCHR* 7 februari 2023.
- 5 'Earthquake disaster: UN chief welcomes Syria decision to open aid corridors', *UN News* 13 februari 2023.
- 6 'Statement by UNDP Administrator on Earthquakes in Syria and Türkiye', *UNDP* 6 februari 2023, [/www.undp.org/syria/news/statement-undp-administrator-earthquakes-syria-and-turkiye](http://www.undp.org/syria/news/statement-undp-administrator-earthquakes-syria-and-turkiye).

VN-Veiligheidsraad

Onder voorzitterschap van India stond de VN-Veiligheidsraad in december 2022 in het teken van de handhaving van de internationale vrede en veiligheid, met name bedreigingen door terroristische daden.⁷ De bedreigingen werden herhaald in de presidentiële verklaring van 15 december 2022 over de bedreiging van de internationale vrede en veiligheid door terroristische daden, waarin alle vormen van aanslagen werden verworpen, het belang van terrorismebestrijdingsmaatregelen en de deelname van staten hieraan werd onderstreept, en grote bezorgdheid werd geuit over het feit dat buitenlandse terroristische strijders zich aansluiten bij groepen als ISIL/Da'esh en Al Qaida.⁸ De Veiligheidsraad benadrukte dat de mensenrechten van steeds meer mensen in verschillende staten worden geschonden door de toename van terroristische aanslagen, en deed een beroep op de door de Veiligheidsraad vastgestelde verplichtingen voor staten om alle terroristische activiteiten, groepen en personen op de sanctielijsten van ISIL/Da'esh en Al Qaida van de VN te beperken, ongeacht hun nationaliteit of verblijfplaats.⁹ Voorts heeft de Raad persverklaringen uitgebracht over de terroristische aanslagen in Irak, tegen de Multi-dimensionale Geïntegreerde Stabilisatiemissie van de Verenigde Naties in Mali (MINUSMA) en de United Nations Interim Force in Libanon.¹⁰

Onder het voorzitterschap van Japan verwelkomde de Veiligheidsraad in januari 2023, Ecuador, Japan, Malta, Mozambique en Zwitserland bij het begin van hun tweejarige ambtstermijn, waarmee de ambtstermijnen van India, Ierland, Kenia, Mexico en Noorwegen afliepen.¹¹ In januari 2023 werden slechts drie resoluties en drie persverklaringen (over terroristische aanslagen in Pakistan en Afghanistan, en het vredesproces in Colombia) aangenomen en uitgegeven.¹² Het mandaat van de Vredesmacht van de Verenigde Naties in Cyprus werd verlengd tot januari 2024 en het mandaat van de Verificatiemissie van de Verenigde Naties in Colombia werd uitgebreid met de verificaties van de uitgebreide plattelands Hervorming en de etnische perspectieven in het slotakkoord.¹³ Dit slotakkoord was in 2016 ondertekend en voorzag in de tweede speciale politieke missie, die het akkoord tussen de erkende regering en de Revolutionaire Strijdkrachten van Colombia-People's Army zou verifiëren.¹⁴ Ten slotte verlengde de Veiligheidsraad, één dag voor het verlopen, het mechanisme voor grensoverschrijdende humanitaire hulp in Syrië (resolutie 2672) met zes maanden.¹⁵ De secretaris-generaal van de VN, Antonio Guterres, benadrukte dat de humanitaire behoeften het hoogste niveau sinds het begin van het conflict hebben bereikt.¹⁶ In juli 2022 slaagde de Raad er niet in een nieuwe resolutie op te stellen voor een verlengingsperiode van 12 maanden, wat kritiek opleverde van de

7 *UN Security Council in Review*, SCPCRB/SCAD december 2022.

8 'Statement by the President of the Security Council' (15 December 2022), *UN Doc S/PRST/2022/7*

9 'Statement by the President of the Security Council' (15 December 2022), *UN Doc S/PRST/2022/7*.

10 *UN Security Council in Review*, SCPCRB/SCAD december 2022.

11 'Five countries elected to serve on UN Security Council', *UN News* 9 juni 2022.

12 Veiligheidsraad (30 januari 2023), 'Security Council Press Statement on Terrorist Attack in Peshawar, Pakistan'; Veiligheidsraad (12 januari 2023), 'Security Council Press Statement on Afghanistan'; Veiligheidsraad (12 januari 2023), 'Security Council Press Statement on Colombia'.

13 *UN Security Council in Review*, SCPCRB/SCAD januari 2022.

14 UN Verification Mission in Colombia, 'Mandate', www.colombia.unmissions.org/en/mandate.

15 Resolutie 2672 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (9 januari 2023), *UN Doc S/RES/2672*

16 'Security Council unanimously agrees to extend Syria cross-border aid lifeline', *UN News* 9 januari 2023.

Amerikaanse ambassadeur en anderen.¹⁷ Bijna 4,1 miljoen mensen zijn na meer dan tien jaar oorlog in Syrië volledig afhankelijk van humanitaire hulp. Van cruciaal belang is dat de mechanismen die door deze resolutie in het leven zijn geroepen, nu extra steun mogelijk hebben gemaakt via de grensovergang van Bab al-Hawa, als reactie op de verwoestende aardbeving.¹⁸ De ambassadeur van Turkije blijft de VN-Veiligheidsraad in nauw verband informeren over de verwoestingen en de vereiste hulp, en merkt op dat het land ook humanitaire hulp aan Syrië blijft faciliteren.

In februari 2023 werd de Veiligheidsraad geleid door Malta. Gedurende deze periode nam de Raad voor het eerst sinds jaren een presidentiële verklaring aan over de Palestijnse kwestie, waarin werd verklaard dat de Raad diep bezorgd en ontzet was over de recente aankondiging van Israël over verdere uitbreiding en bouw van nederzettingen in de bezette Palestijnse gebieden.¹⁹ Verder benadrukte de Raad het belang van de tweestatenoplossing op basis van de lijnen van 1967 en de noodzaak voor alle partijen om hun internationale verplichtingen na te komen, waarvan de legalisering door Israël van de nederzettingen een rechtstreekse schending is.²⁰ Een ander punt van grote discussie was de Nordstream-pijpleiding, omdat de Russische ambassadeur opriep tot een onafhankelijk onderzoek naar de 'sabotage' van de Nordstream-pijpleiding en daarbij de integriteit en transparantie van het Deense, Duitse en Zweedse onderzoek in twijfel trok. De ambassadeur van de Verenigde Staten noemde dit een schaamteloze poging van de Russische ambassadeur om de aandacht af te leiden van de spoedvergadering van de Algemene Vergadering en de eenjarige inval van Rusland in Oekraïne. Hij noemde de beschuldigingen dat de VS betrokken waren bij sabotage volledig vals.²¹ Ten slotte heeft de Raad resolutie 2675 aangenomen waarbij de 2140 sanctieregeling van Jemen en het deskundigenpanel wordt verlengd tot 2023.²²

Mensenrechtenraad

Voor de eerstvolgende sessie was de Mensenrechtenraad van 27 februari tot 2 maart 2023 bijeenkomen;²³ meer hierover in de volgende editie van deze kroniek. Voor deze kroniekperiode is wel van belang dat er in december 2022 een nieuwe voorzitter van de Mensenrechtenraad was verkozen, namelijk de Tsjechische ambassadeur Václav Bálek.²⁴ Bálek gaf aan dat preventie, participatie en vooruitgang in efficiëntie de onderwerpen waren waaraan hij het grootste belang

17 'Security Council unanimously agrees to extend Syria cross-border aid lifeline', *UN News* 9 januari 2023.

18 '1.5 million now homeless in Türkiye after quake disaster, warn UN development experts', *UN News* 21 februari 2023.

19 Veiligheidsraad (20 februari 2023), 'Security Council Expresses "Concern", "Dismay" over Israeli Settlement Expansions, Adopting First Presidential Statement on Question of Palestine in Years'.

20 'Statement by the President of the Security Council' (20 februari 2023), *UN Doc S/PRST/2023/1*

21 'UN Security Council debates Nord Stream pipeline incidents', *UN News* 21 februari 2023.

22 Resolutie 2675 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (15 februari 2023), *UN Doc S/RES/2675*

23 'Human Rights Council to Hold its Fifty-Second Regular Session from 27 February to 4 April 2023', *OHCHR* 22 februari 2023, www.ohchr.org/en/press-releases/2023/02/human-rights-council-hold-its-fifty-second-regular-session-27-february-4?sub-site=HRC.

24 'Ambassadors of Bolivia, the Gambia, Luxembourg and the Maldives Elected to Serve as Vice Presidents for Next Year', *OHCHR* 9 december 2022, www.ohchr.org/en/press-releases/2022/12/human-rights-council-elects-vaclav-balek-czech-republic-its-president-2023.

hechte.²⁵ Over participatie voegde hij toe dat het noodzakelijk is om de taal te spreken van mensen buiten de 'Genèvebubbel' om de Raad zo dichterbij hen te brengen.²⁶ Voor Nederland markeert december 2022 het eind van ons lidmaatschap van de Mensenrechtenraad voor de periode 2020-2022.²⁷

De oplettende lezer zal zich nog herinneren dat in de kroniek van het derde kwartaal van 2022²⁸ werd geschreven over het adviescomité van de Mensenrechtenraad: een comité dat bestaat uit 18 experts die als een denktank fungeren voor de Raad.²⁹ Het doel van het Comité is om de Raad te voorzien van op onderzoek gebaseerd advies om zo verschillende opvattingen en perspectieven over belangrijke mensenrechtenkwesties te belichten.³⁰ Het Comité is voor de 29ste sessie van 20 tot en met 24 februari 2023 bijeengekomen.³¹ De sessie werd geopend door de nieuw benoemde voorzitter van de Raad, Bálek.³² Tijdens deze sessie, voorgezeten door Milena Costas Trascasas, werkte het Comité verder aan twee studies in opdracht van de Mensenrechtenraad waar ook al eerder over is geschreven in de voorgaande kroniek: de impact van nieuwe technologieën voor klimaatbescherming op het genot van mensenrechten en de bevordering van raciale rechtvaardigheid en gelijkheid. Daarnaast heeft het Comité twee nieuwe mandaten besproken die de Mensenrechtenraad tijdens zijn 51e zitting in september 2022 heeft gegeven voor studies over: (1) de impact, kansen en uitdagingen van neurotechnologie met betrekking tot de bevordering en bescherming van alle mensenrechten; en (2) over de gevolgen voor de mensenrechten van nieuwe en opkomende technologieën op militair gebied.³³ Met betrekking tot het laatste onderwerp verzocht het Comité de redactiegroep om een ontwerpverdragenlijst op te stellen om de standpunten en input van belanghebbenden te verzamelen, waaronder staten, fondsen en programma's van de Verenigde Naties binnen hun respectieve mandaten.³⁴ Ook de verdragsorganen, nationale mensenrechteninstellingen, het maatschappelijk middenveld, de particuliere sector, academische instellingen en multistakeholder-initiatieven mogen niet ontbreken.³⁵ In Nederland is er ook veel aandacht voor de verantwoorde ontwikkeling, toepassing en het gebruik van kunstmatige intelligentie in het militaire domein. Zo heeft Nederland op

25 'Ambassadors of Bolivia, the Gambia, Luxembourg and the Maldives Elected to Serve as Vice Presidents for Next Year', *OHCHR* 9 december 2022.

26 'Ambassadors of Bolivia, the Gambia, Luxembourg and the Maldives Elected to Serve as Vice Presidents for Next Year', *OHCHR* 9 december 2022.

27 'Human Rights', *Rijksoverheid*, www.permanentrepresentations.nl/permanent-representations/pr-un-geneva/the-mission/organisation/political-affairs/human-rights.

28 M.S. Avramtcheva, B. Burger & E.C.E. te Dorsthorst, 'Tussen New York en Genève: VN-kroniek', *NTM/NJCM-Bull.* 2022, p. 486-496.

29 'Twenty-eighth session of the Human Rights Council Advisory Committee to take place from 8 to 12 August 2022' *OHCHR* 5 augustus 2022, www.ohchr.org/en/press-releases/2022/08/twenty-eighth-session-human-rights-council-advisory-committee-take-place-8#:~:text=The%20Advisory%20Committee%20is%20a,and%20meets%20twice%20a%20year.

30 'Human Rights Council Advisory Committee concludes its 29th session', *OHCHR* 24 februari 2023, www.ohchr.org/en/press-releases/2023/02/human-rights-council-advisory-committee-concludes-its-29th-session?sub-site=HRC.

31 'Twenty-ninth session of the Human Rights Council Advisory Committee to take place from 20 to 24 February 2023', *OHCHR* 16 februari 2023, www.ohchr.org/en/press-releases/2023/02/twenty-ninth-session-human-rights-council-advisory-committee-take-place-20?sub-site=HRC.

32 'Human Rights Council Advisory Committee concludes its 29th session', *OHCHR* 24 februari 2023, www.ohchr.org/en/press-releases/2023/02/human-rights-council-advisory-committee-concludes-its-29th-session?sub-site=HRC.

33 'Human Rights Council Advisory Committee concludes its 29th session', *OHCHR* 24 februari 2023.

34 'Human Rights Council Advisory Committee concludes its 29th session', *OHCHR* 24 februari 2023.

35 'Human Rights Council Advisory Committee concludes its 29th session', *OHCHR* 24 februari 2023.

15 en 16 februari 2023 een conferentie in Den Haag over dit onderwerp georganiseerd: REAIM ('Responsible AI in the Military Domain Summit') 2023.³⁶ Hierbij waren vertegenwoordigers van 80 landen aanwezig met in totaal circa 2000 deelnemers.³⁷

De VN-onderzoekscommissie voor Libië concludeert na hun laatste bezoek aan het land dat Libië beslissende stappen moet ondernemen om mensenrechtenschendingen aan te pakken. De Commissie (ofwel 'fact-finding mission') was opgericht middels resolutie A/HRC/RES/43/39 van de Mensenrechtenraad in 2020 om schendingen van de mensenrechten in heel Libië door alle partijen sinds begin 2016 te onderzoeken, met als doel een verdere verslechtering van de mensenrechtensituatie te voorkomen en bij te dragen aan verantwoording en rekenschap voor schendingen.³⁸ Tijdens de missie van 23 tot 26 januari 2023 naar Tripoli, zijn de experts van de Commissie bijeengekomen met slachtoffers en vertegenwoordigers van slachtoffers die getuigenissen aflegden met betrekking tot buitengerechtelijke executies, marteling, arbitraire detentie, gedwongen verdwijningen, mensenhandel, interne ontheemding, en het bestaan van massagraven en mortuaria met lichamen waar families geen toegang toe hebben.³⁹ De Commissie gaf het volgende commentaar: 'De overheidsinstanties die we hebben ontmoet, hebben ons verteld over hun inspanningen om de rechtsstaat te versterken, maar deze inspanningen hebben niet geleid tot gerechtigheid voor de slachtoffers en hun families.'⁴⁰ De leden van de Commissie betreurden ook dat de autoriteiten ondanks herhaalde verzoeken geen toegang hebben verleend tot gevangenen en detentiecentra in het land.⁴¹

Nadat het mandaat van de Commissie drie keer is vernieuwd, zal de Commissie hun onderzoek in april 2023 teneinde moeten brengen.⁴² Tijdens de 52ste sessie (begin 2023) van de Raad zal de Commissie haar laatste rapport uitbrengen, met een specifieke focus op concrete en concluderende aanbevelingen voor de Libische autoriteiten op het gebied van 'transitional justice' en nationale verzoening, versterking van nationale mensenrechteninstellingen en het versterken van de rechtsstaat.⁴³

Comité voor de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden

Vanwege de toenemende verdwijningen van duizenden migranten wereldwijd verklaarde het VN-Comité voor de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun

36 'REAIM 2023', Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-buitenlandse-zaken/evenementen/ream.

37 'REAIM2023', Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-buitenlandse-zaken/evenementen/ream#:~:text=De%20Rijksoverheid%20organiseerde%20op%2015,te%20werken%20naar%20concrete%20oplossingen.

38 Resolutie A/HRC/RES/43/39 van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (22 juni 2022).

39 'Libya must take decisive steps to address serious rights violations, UN Fact-Finding Mission on Libya says', OHCHR 29 januari 2023, www.ohchr.org/en/press-releases/2023/01/libya-must-take-decisive-steps-address-serious-rights-violations-un-fact?sub-site=HRC.

40 'Libya must take decisive steps to address serious rights violations, UN Fact-Finding Mission on Libya says', OHCHR 29 januari 2023.

41 'Libya must take decisive steps to address serious rights violations, UN Fact-Finding Mission on Libya says', OHCHR 29 januari 2023.

42 'Independent Fact-Finding Mission on Libya', OHCHR, www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/libya/index.

43 Besluit A/HRC/50/L.23 van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (4 juli 2022).

gezinsleden (CMW) tijdens de vooravond van de Internationale Migrantendag in december 2022 dat het zijn allereerste algemene commentaar over 'gedwongen verdwijningen in de context van migratie' zou opstellen om staten te begeleiden met hun wettelijke verplichtingen.⁴⁴ De staten die partij zijn aan de CMW, bereiden zich ten slotte voor op hun zesendertigste zitting, die gepland is in maart 2023.

Comité tegen foltering en Subcomité inzake de voorkoming van foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing

Het Comité tegen foltering (CAT) was niet in zitting of actief in het laatste kwartaal van 2022. Het VN-Subcomité inzake de voorkoming van foltering (SPT) was echter wel actief en bezocht Bosnië en Herzegovina in december 2022 voor het eerst in haar geschiedenis, nadat het Facultatief Protocol bij het Verdrag tegen foltering in 2008 was geratificeerd.⁴⁵ Hoewel het rapport vertrouwelijk was, benadrukten de deskundigen dat het erop leek dat de staatspartij werkt aan het voorkomen van foltering en mishandeling van gevangenen en mensen in detentiecentra zoals migranten, maar er moet zo snel mogelijk een instantie voor het voorkomen van foltering worden opgericht. Dit mechanisme op staatsniveau zou moeten worden gebruikt om degenen die momenteel van hun vrijheid zijn beroofd te beschermen tegen foltering en wrede, onmenselijke of ontorende behandeling.⁴⁶

Het SPT kon Australië niet bezoeken nadat de toegang tot detentiecentra in New South Wales en Queensland was geweigerd.⁴⁷ Daarom werd in februari de buitengewone stap genomen om het bezoek te beëindigen, wat eerder alleen in Rwanda was gebeurd.⁴⁸ Krachtens het OPCAT moet Australië een specifiek mensenrechtenkader hanteren om foltering en onmenselijke behandeling in detentiecentra te voorkomen.⁴⁹ Het SPT ging verder en bevestigde dat het Zuid-Afrika, Kazachstan en Madagaskar zou bezoeken in de eerste helft van 2023.

Tot slot werd het Facultatief Protocol bij het Verdrag tegen foltering op 18 december 2002 aangenomen en op 22 juni 2006 door 20 staten bekrachtigd. Het Verdrag is dus in werking getreden en bestaat nu 20 jaar en het SPT werkt 15 jaar.⁵⁰

44 'States must accelerate urgent efforts to tackle enforced disappearance of migrants, UN experts urge', *OHCHR* 16 december 2022.

45 'Bosnia and Herzegovina must establish torture prevention body immediately, UN experts urge', *OHCHR* 20 december 2022.

46 'Bosnia and Herzegovina must establish torture prevention body immediately, UN experts urge', *OHCHR* 20 december 2022.

47 'UN torture prevention body terminates visit to Australia, confirms missions to South Africa, Kazakhstan, Madagascar, Croatia, Georgia, Guatemala, Palestine, and the Philippines', *OHCHR* 20 februari 2022.

48 'Urgent action needed following termination of UN inspection', *Australian Human Rights Commission* 21 februari 2023.

49 'Urgent action needed following termination of UN inspection', *Australian Human Rights Commission* 21 februari 2023.

50 'Twentieth anniversary of the OPCAT and fifteenth anniversary of the SPT', *SPT* 9 februari 2023.

Comité voor economische, sociale en culturele rechten

Het VN-comité voor economische, sociale en culturele rechten heeft in december 2022 haar langverwachte algemene commentaar over land en economische, sociale en culturele rechten (CESCR) uitgebracht.⁵¹ Deze leidraad is bedoeld om de verplichtingen van staten te verduidelijken met betrekking tot de toegang tot, het gebruik van, en de controle over land, en dringende mensenrechtenkwesies zoals uitzetting van landgebruikers, internationale investeringen, klimaatverandering en land-gerelateerde conflicten.⁵² Er wordt verder gewerkt aan het volgende algemene commentaar, over duurzame ontwikkeling en het convenant, waarover de afgelopen twee jaar is beraden.⁵³

Verder hield het CESCR van 13 februari tot 3 maart 2023 zijn drieënzeventigste zitting.⁵⁴ Tijdens deze zitting beoordeelde het Comité de rapporten van Cambodja, China (inclusief Taiwan en Macau), Litouwen, Panama, Portugal en Jemen. Met name de slotopmerkingen over China waren zeer streng. Het Comité beval China sterk aan een einde te maken aan het discriminerende beleid ten aanzien van etnische groepen en alle juridische obstakels voor het onafhankelijke werk van maatschappelijke organisaties.⁵⁵ De belangrijkste punten waarop werd gewezen waren: de noodzaak om een einde te maken aan de mensenrechtenschendingen tegen de Oeigoeren in Xinjiang, de gedwongen assimilatie in Tibet, de criminalisering van de vreedzame uitoefening van fundamentele vrijheden in Hongkong en de ondoeltreffende wettelijke verplichtingen voor staatsbedrijven om zorgvuldigheid op het gebied van de mensenrechten te betrachten. Tijdens de volgende zitting in oktober 2023 zullen Armenië, Brazilië, Tsjaad, Frankrijk, Qatar en de staat Palestina aan bod komen.⁵⁶

Kinderrechtencomité

De 92ste sessie van het Kinderrechtencomité vond plaats van 16 januari tot en met 3 februari 2023. Ter gelegenheid van het 75-jarige bestaan van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens hield de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, de heer Volker Türk, een openingstoespraak. Hij besteedde onder andere aandacht aan het schrikbarende feit dat 41% van de vermiste personen ter wereld minderjarig zijn.⁵⁷ De voorzitter van het Comité, Mikiko Otani, benoemde hoe belangrijk het is dat er tijdens de openingsceremonie ook kinderen aanwezig zijn. Zij benadrukte dat de stem van kinderen gehoord moet worden

51 General comment No. 26 (22 december 2022) on land and economic, social and cultural rights van de Committee on Economic, Social and Cultural Rights, E/C.12/GC/26

52 ESC-Comité (25 januari 2023), 'States obligated to safeguard equitable access to and use of land – UN committee publishes guidance'.

53 ESC-Comité (13 februari 2023), 'Committee on Economic, Social and Cultural Rights Opens Seventy-Third Session'.

54 ESC-Comité (9 februari 2023), 'UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights to review Panama, China, Portugal, Yemen, Cambodia and Lithuania'.

55 International Service for Human Rights (7 maart 2023), 'UN committee lambasts China for trampling economic, social and cultural rights at home and abroad'.

56 ESC-Comité (7 maart 2023), 'Concluding observations' voor China (Hong Kong), China (Macau) en China.

57 'Opening Address by Mr. Volker Türk, UN High Commissioner for Human Rights', *OHCHR* 16 januari 2023.

in belangrijke mondiale kwesties die invloed op hen hebben.⁵⁸ Zo kwam de zestienjarige Maya-Natuk uit Groenland aan het woord om aandacht te vestigen op de impact die klimaatverandering heeft op de jongere generaties. Zij werkt, als deel van het 'Kinder-Adviesteam', mee aan de totstandkoming van Algemeen Commentaar 26 over kinderrechten en het milieu, met een speciale focus op klimaatverandering.⁵⁹

Het Comité behandelde tijdens deze sessie zeven statenrapportages ten aanzien van het Kinderrechtenverdrag: van Azerbeïdjan, Bolivia, Ierland, Mauritius, Nieuw Zeeland, Oman en Zweden. Hierbij ging de aandacht vaak uit naar de hoge aantallen kinder- en tienerzwangerschappen, onder andere in Azerbeïdjan, Bolivia en Mauritius. Deze landen werden aangedrongen om voorlichting over seksuele en reproductieve gezondheid te verbeteren en toegang tot anticonceptie en veilige abortus te vergemakkelijken. Het Comité was diep verontrust door het hoge aantal kinderverkrachtingen en seksuele uitbuiting van kinderen in de prostitutie in Bolivia, met name in mijnbouwgebieden en de toeristenindustrie. Daarnaast kwam armoede geregeld aan bod. Zo werd Ierland aanbevolen om dakloosheid bij kinderen aan te pakken en te zorgen dat alle kinderen een adequate levensstandaard hebben, dient Nieuw-Zeeland bij het aanpakken van het armoedeprobleem prioriteit te geven aan Māori-kinderen, Pasifika-kinderen en kinderen met een handicap, en zal Zweden een einde moeten maken aan de aanhoudende discriminatie van kinderen in kansarme situaties, onder andere door ongelijkheden tussen gemeenten aan te pakken. Ten aanzien van Ierland uitte het Comité zorgen over de lange wachtlijsten voor kinderen die geestelijke gezondheidszorg zoeken, met name kinderen van etnische minderheden. Ten slotte kreeg Azerbeïdjan een wetgevingsopdracht mee om lijfstraffen van kinderen te verbieden en Oman om de minimumleeftijd voor strafrechtelijke aansprakelijkheid snel te verhogen, van negen naar ten minste veertien jaar.⁶⁰ Interessant om hier te vermelden is dat kinderen in Nederland vanaf twaalf jaar berecht kunnen worden, volgens het jeugdstrafrecht.⁶¹

Verder heeft het Comité in acht individuele communicaties een besluit genomen. Slechts in één van deze zaken heeft het Comité een schending van het Verdrag vastgesteld.⁶² Het betreft de zaak van S.E.M.A., een alleenstaande minderjarige vreemdeling met de Pakistaanse nationaliteit, tegen Frankrijk. Het Comité heeft in deze zaak een schending vastgesteld van het recht op huisvesting, onderwijs en andere sociale voorzieningen. Bovendien zijn er fouten gemaakt ten aanzien van het leeftijdsonderzoek, zo dient het kind het voordeel van de twijfel gegeven te worden zolang de procedure loopt.⁶³

58 'Opening statement of Mikiko Otani, Chair of the Committee on the Rights of the Child at Public Opening of the 92nd session of the Committee on the Rights of the Child', *OHCHR* 16 januari 2023.

59 'Maya-Natuk's Speech at the 92 Session of CRC', *OHCHR* 16 januari 2023.

60 'UN Child Rights Committee publishes findings on Azerbaijan, Bolivia, Ireland, Mauritius, New Zealand, Oman and Sweden', *OHCHR* 9 februari 2023.

61 'Berechting van jonge verdachten', *rechtspraak.nl*, <https://www.rechtspraak.nl/Themas/berechting-van-jonge-verdachten>.

62 'Committee on the Rights of the Child Closes Ninety-Second Session after Adopting Concluding Observations on Reports of Azerbaijan, Bolivia, Ireland, Mauritius, New Zealand, Oman and Sweden', *OHCHR* 3 februari 2023.

63 VN-Kinderrechtencomité (6 maart 2023), 'Constatações adoptadas pelo Comité au titre du Protocole facultatif à la Convention relative aux droits de l'enfant établissant une procédure de présentation de communications, concernant la communication no 130/2020', *CRC/C/92/D/130/2020*.

Vrouwenrechtencomité

Van 6 tot en met 24 februari 2023 vond de 84ste sessie van het Vrouwenrechtencomité plaats, voor het eerst onder leiding van voorzitter Ana Peláez Narváez.⁶⁴ De Spaanse Peláez schreef in 2018 geschiedenis door als eerste vrouwelijke expert met een beperking deel uit te maken van het Vrouwenrechtencomité.⁶⁵ Bijzondere aandacht ging tijdens deze sessie uit naar gelijke en inclusieve vertegenwoordiging van vrouwen in besluitvorming. Zo was er een algemene discussie over dit onderwerp ter voorbereiding op het opstellen van een Algemene Aanbeveling.⁶⁶ In zijn openingstoespraak besprak Andrea Ori (vertegenwoordiger van het Bureau van de Hoge Commissaris) de impact die de COVID-19-pandemie heeft gehad op vrouwenrechten. Zo is er een significante terugval te merken in gendergelijkheid, bijvoorbeeld doordat vrouwen oververtegenwoordigd zijn in onbetaald en onderbetaald werk in de zorg, en hun rechten op overwijs en gezondheid extra hard geraakt zijn door de pandemie.⁶⁷

Het Comité heeft voorts de naleving van het Vrouwenrechtenverdrag door acht landen onder de loep genomen: Bahrein, Costa Rica, Georgië, Hongarije, Mauritanië, Noorwegen, Slovenië en Tunesië. Bij meerdere rapportages kwam de krimpende ruimte voor vrouwelijke mensenrechtenverdedigers aan bod, bijvoorbeeld door uitingen van haat, seksisme, (online) intimidatie en bedreiging van vrouwelijke journalisten en politici. Over Slovenië uitte het Comité bijvoorbeeld zijn bezorgdheid dat geen enkele maatschappelijke organisatie heeft meegewerkt aan de voorbereiding van hun landenevaluatie. Het Comité droeg Slovenië dan ook op om te zorgen voor een gunstiger klimaat om op te komen voor vrouwenrechten. Het onderwerp verkrachting kwam ook meermaals aan bod. Zo heeft het Comité bij Bahrein aangedrongen om het wetboek van strafrecht spoedig aan te passen. Momenteel is het namelijk mogelijk voor daders van verkrachting om onder strafrechtelijke vervolging uit te komen door met het slachtoffer te trouwen. Daarnaast zijn zowel Georgië als Noorwegen gevraagd om het wetboek van strafrecht zo aan te passen dat verkrachting gedefinieerd wordt op basis van het ontbreken van toestemming, in plaats van het gebruik van geweld of dwang. In Tunesië is nog altijd geen wet aangenomen die verkrachting binnen het huwelijk strafbaar stelt, iets waar het Comité kritiek over uitte, en in Mauritanië zijn momenteel vier getuigenverklaringen nodig om verkrachting te bewijzen, een discriminerende procedure waar volgens het Comité snel verandering in moet komen. Daarnaast ging het bij meerdere rapportages over het recht op abortus. Zo werden zorgen geuit met betrekking tot de zeer beperkte toegang tot veilige abortus in Costa Rica en Hongarije. Ten slotte kwam bij meerdere rapportages gender-gerelateerd geweld uitgebreid aan bod. Het Comité was verontrust door het hoge niveau van geweld tegen vrouwen en meisjes in Georgië, Mauritanië en Tunesië. Deze landen werd aangeraden om te zorgen voor een veiliger aangifteklimaat en om ervoor te zorgen dat vrouwelijke slachtoffers toegang hebben tot betere bescherming.

64 'The Committee on the Elimination of Discrimination against Women today closed its eighty-fourth session after adopting concluding observations on the reports of Bahrain, Costa Rica, Georgia, Hungary, Mauritania, Norway, Slovenia, and Tunisia, which were considered during the session', *OHCHR* 24 februari 2023.

65 'Ana Peláez elected Chairperson of the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women', *EDF-FEPH* 7 februari 2023.

66 'Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women Holds General Discussion on the Equal and Inclusive Representation of Women in Decision-Making Systems', *OHCHR* 22 februari 2023.

67 'Statement by Mr. Andrea Ori Chief, Groups in Focus Section, Human Rights Treaties Branch', *OHCHR* 6 februari 2023.

In Mauritanië doen vrouwen bijvoorbeeld weinig aangifte tegen geweld, uit angst voor vervolging op grond van overspel, een misdrijf waar de doodstraf op staat. Er waren ook positieve berichten, zo verwelkomde het Comité de verkiezing van de eerste vrouwelijke president van Slovenië, Natasa Pirc Musar,⁶⁸ wat meteen een goed voorbeeld is van vertegenwoordiging door vrouwen in besluitvorming.

Het Comité heeft in vijf individuele communicaties een besluit genomen. In drie hiervan werd een schending van het Verdrag aangenomen: door de Russische Federatie met betrekking tot het niet aanbieden van een gendergevoelige verslavingsbehandeling aan een zwangere vrouw; door Spanje met betrekking tot verloskundig geweld; en door de Filipijnen met betrekking tot voortdurende discriminatie van vrouwelijke slachtoffers van seksuele slavernij tijdens de Tweede Wereldoorlog.⁶⁹

Op 8 maart 2023 was het Internationale Vrouwendag. Het thema dit jaar was 'DigitALL'; innovatie en technologie voor gendergelijkheid. Hierbij kun je denken aan het gebruik van sociale media door vrouwen in Iran om zich uit te spreken tegen het patriarchale systeem, of door vrouwen in Soedan als manier om de bevolking te mobiliseren tegen het regime. Er zitten echter ook nadelen aan het gebruik van digitale middelen; zo is er online veel gender-gerelateerd misbruik.⁷⁰

Comité voor de rechten van personen met een handicap

Van 6 tot en met 24 maart 2023 vond de 28e sessie van het Handicapcomité plaats. Het Comité bestaat momenteel uit elf vrouwen en zeven mannen, en is daarmee het Comité met de grootste vrouwelijke representatie, op het Vrouwenrechtencomité na. Tijdens deze sessie beoordeelde het Comité de naleving van het VN-Verdrag handicap door zes landen, waarover u in de volgende editie van deze Kroniek meer kunt lezen. Alvast interessant om hier te benoemen is dat Oost-Timor op 17 januari 2023 het Verdrag als 186ste land heeft geratificeerd, en dat met de recente ratificaties door Armenië, Zuid-Korea, Moldavië en Oost-Timor het aantal lidstaten van het Optionele Protocol op 104 staat.⁷¹ In deze 104 landen bestaat de mogelijkheid tot het indienen van een individuele klacht ('communicatie') bij het Comité.

68 'UN women's rights committee publishes findings on Bahrain, Costa Rica, Georgia, Hungary, Mauritania, Norway, Slovenia and Tunisia', *OHCHR* 28 februari 2023.

69 'Report of the eighty-fourth session', CEDAW/C/2023/1/CPR, hoofdstuk 5A.

70 'International Women's Day 2023', *OHCHR* 8 maart 2023.

71 'Committee on the Rights of Persons with Disabilities Opens Twenty-Eighth Session', *OHCHR* 6 maart 2023.